

Posudek oponenta na baklářskou práci

Martin Vondrášek

Vztah teorie a pozorování v pojetí Imre Lakatose a Paula Feyerabenda

FHS UK, 2008

Předložená práce spadá do oboru dějin filosofie vědy 20. století a v jejich rámci sleduje dílčí aspekt dvou z dobově nejradikálnějších pokusů o překonání reliktní "standard (či někdy "received") view of science", oproštění se od zažitých dogmat či předsudků (logického) pozitivizmu, a to i v zjemnělé podobě spojované s K. R. Popperem. Autor byl zaujat (i literárně vděčným) příběhem filosofie vědy Imre Lakatose a P. K. Feyerabenda a postavil před sebe úkol, předvést je "v takovém světle, aby se ukázalo, že ač oba vycházeli ze zcela odlišných a pro mnohé neslučitelných výchozích bodů, dospěli k velmi podobným závěrům..." (s. 1). Autor si uvědomil, že pojednat úkol komplexně daleko přesahuje rámec bakalářské práce, a tak si ke srovnání vybral jedno "poměrně izolované téma" - "jaký mají názor na vztah teorie a pozorování, respektive na vztah teoretických a observačních výroků" (s. 1). V "Úvodu" dále představuje (a zdůvodňuje) výběr literatury, objasňuje základní rozvrh práce a končí stručnými biografickými informacemi o obou autorech, které se jeví jako postradatelný formální dodatek kolidující svým stylem s detailními analýzami následujících kapitol. Dost možná je však autor zařadil s ohledem na to, že vyjadřují běžné (internetové) povědomí o Lakatosovi jako mysliteli hlásícímu se k "racionalistické tradici" a Feyerabendovi jako slavnému odpůrci "racionalismu". V poznámce snad mohl upozornit, že zájemci o Feyerabendovu biografii mohou navštívit "Stanford Encyclopedia of Philosophy" (<http://plato.stanford.edu/entries/feyerabend/>), kde je tato pojednána odborně a na čtyřiceti stranách textu (revidované vydání z 15. 2. 2007).

V prvních dvou kapitolách vytváří autor půdu pro srovnání stanovisek citovaných autorů ve věci vztahu pozorování - teorie (observační - teoretické termíny). V první kapitole věnované Lakatosovi sleduje "linii argumentace" v jeho studii *Falsification and the Methodology of Scientific Research Programmes*, která je pro daný úkol skutečně relevantní. Inspirován zřejmě stylem Feyerabenda, průběžně formuluje shrnující teze (L1 - L10), v nichž nechává vystoupit jádru argumentace a vytváří jakýsi skelet pro vlastní srovnání.. Podobným způsobem postupuje i ve druhé kapitole, kde analyzuje několik vybraných kapitol českého překladu Feyerabendovi *Rozpravy proti metodě* a v kontextu s linií argumetace formuluje shrnující teze (F1 - F6). Po vzoru Feyerabendova "Analytického indexu *který je náčrtem hlavního argumentu*" je souhrn shrnujících tezí s odkazem na příslušné stránky uveden jako součást "Obsahu" bakalářské práce. Detailní analýza argumentace v první a druhé kapitole pak umožnila netriviální srovnání v kapitole třetí a práce jako

celek tak na "poměrně izolovaném tématu vztahu a teorie a pozorování" skutečně prokázala, že Lakatos a Feyerabend dospěli k velmi podobným závěrům.

Jinou otázkou, resp. otázkou pro další zkoumání, je otázka východisek, oněch v úvodu zmiňovaných "výchozích bodů" filosofie vědy srovnávaných autorů a s tím související zvážení "míry neutrality" do jisté míry uměle izolovaného tématu vztahu teorie a pozorování (resp. observačních a teoretických termínů). To samo má své dějiny a ve své původní formulaci (slavně např. u C. G. Hempela v klasické studii *The Theoretician's Dilemma: A Study in the Logic of Theory Construction*) není prosto silných předpokladů. V "Závěru" autor vyslovuje pochybnosti, zda hledání dalších podobností či rozdílů mezi citovanými autory má smysl, zda by takové zkoumání nesklouzlo do banality. Zdá se mu mnohem zajímavější, "podívat se na motivaci či naladěnost těchto dvou osobností filosofie vědy" (s. 42). Otázkou je, zda to není rezignace na cestu k východiskům, a tedy i komplexnějšímu srovnání filosofie vědy obou myslitelů.

Předložená bakalářská práce vykazuje vysokou úroveň analytické práce s textem, má jasně zformulovaný výzkumný záměr a dospívá k podloženým a netriviálním závěrům. Takto detailní srovnání vztahu teorie a pozorování u citovaných myslitelů dosud v české odborné literatuře scházelo a zasloužilo by publikování.

Práci hodnotím jako "výbornou" (47 bodů).

V Praze, 3.6. 2008

PhDr. Tomáš Kunca